

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

06 2312 108
| |

Att.: Marianne Moltke-Hansen

FORSLAG FRA ARBEIDSGRUPPEN FOR ENDRING AV KULTURMINNELOVENS § 23

Vi viser til det oversendte forslag. Riksantikvaren har disse bemerkninger:

Lovteksten

Vi har ingen innvendinger mot de foreslåtte endringer i lovteksten.

Forskriften

Vi slutter oss til synspunktene om å sette faste aldersgrenser på materialet. Disse må være differensierte i forhold til de enkelte materialgrupper. Vi viser dog til våre merknader til forskriften § 2 f nedenfor.

Forslag til ny § 2 i forskriften

§ 2 b

Opplistingen er grei, og forslaget (i § 6) om at Direktoratet for naturforvaltning skal behandle sakene, er også naturlig i forhold til sakstype, med ett unntak: Vi stusser over at samling av anatomi skal behandles av DN. Med anatomi forstår vi både dyre- og menneskebein. Slikt materiale fremkommer svært ofte i forbindelse med arkeologiske undersøkelser og er da å regne som et arkeologisk gjenstandsmateriale som brukes i forskningen om forhistoriske og historiske forhold. I tillegg har man i Norge ulike samlinger av dyre- og menneskebein ved forvaltningsmuseene og ved Anatomisk institutt. Osteologisk kompetanse, for human- og animalosteologi, finnes på flere av universitetsmuseene og hos NIKU. Vi finner det naturlig, ut fra kompetanse og erfaring med beinmateriale, at Kulturhistorisk Museum også skal være saksbehandler for søknader om utførsel av dyre- og menneskebein.

§ 2 c

Vi er litt spørrende til valget av 1970 som aldersgrense for samisk materiale. Hvilke praktiske konsekvenser får dette? Lov og forskrift skal kunne håndheves på en fornuftig måte. Vil dette være mulig i forhold til en så sen grense? Forskriften sier ikke noe om hva som regnes som samisk materiale. Vi har ikke hatt tilgang til underliggende dokumenter som viser hvordan man har tenkt i arbeidsgruppen og argumentasjonen for å velge 1970. Det kan ligge argumentasjon her som gjør at 1970 er et naturlig tidsskille.

Andre nasjonale minoriteters stilling i kulturminneloven, særlig skogfinnene og taterne som jo har sitt tyngdepunkt i Hedmark, bør vurderes nærmere. Intensjonen er at minoritetene er inkludert i de generelle opplistingene som finnes i forslag til forskrift. Der er det også kommet

Postadresse:

Riksantikvaren
Dronningens gate 13
Postboks 8196 Dep
0034 Oslo
Tlf. 22 94 04 00

Besøksadresser:

Distriktskontor Øst
Oslo
Dronningens gate 13

Distriktskontor Syd
Tønsberg
Nedre Langgate 30 D

Distriktskontor Vest
Bergen
Dreggsallmenningen 3

Distriktskontor Nord
Trondheim
Kjøpmannsgata 25

A:6505

inn en grense på år 1900, dvs. at det er utførselsforbud for mange typer gjenstander eldre enn år 1900. Det er greit når det gjelder skogfinner, men det er muligens for tidlig når det gjelder gjenstander knyttet til taterne. Muligens vil en grense ved 1950 være bedre her. Ved Glomdalsmuseet er man i gang med å bygge opp en samling knyttet til taterkulturen og vil få sitt arbeid vanskeliggjort hvis tatergjenstander blir solgt ut av landet. Glomdalsmuseet er ikke høringsinstans, men bør muligens trekkes inn.

Det er grunn til å etterlyse utredning for hver enkelt minoritetsgruppe da forholdene er svært ulike og det er behov for differensierte aldersgrenser (en for jødisk materiale, en for rom, en for kvener, en for skogfinner og en for romani).

I 2c brukes også begrepet *opphavsmann*. Det er ikke klart om begrepet er det samme som er lagt til grunn i lov om opphavsrett eller om det er en mer folkelig tolkning av begrepet. Dette bør klargjøres.

§ 2f

Arbeidsgruppen uttaler at masseprodusert materiale fra nyere tid ikke har samme behov for vern som eldre håndverksmessig basert produksjon og at det i den sammenheng kan være hensiktsmessig å bytte ut gjeldende aldersgrenser med faste årstall.

Også når det gjelder eksport av båter og fartøyer, foreslår arbeidsgruppen å bytte ut 50-årsgrensen med det faste årstallet 1950. Imidlertid var produksjonen av båter og mindre fartøyer helt fram til i begynnelsen av 1970-tallet fortsatt preget av håndverksmessig fremstilling. Båtbyggernæringen arbeidet ennå ut fra tradisjoner som i tillegg til å være norske, også hadde regionale særpreg. Videre var både fremdriftsmaskineri og annen utrustning stort sett produsert av norske bedrifter som i dag ikke lenger eksisterer.

RA ser det følgelig som meget uheldig å sette 1950 som et fast årstall, men anbefaler at det inntil videre fortsatt bør være en grense på 50 år.

§ 2 h

Er bruken av "Etnografisk materiale" et entydig begrep? Igjen vises til de instanser som skal håndheve regelverket. Vi antar at forskriften vil bli fulgt opp med retningslinjer slik at både den som skal søke om tillatelse til utførsel og de som skal følge opp, for eksempel tollmyndighetene, kan få en forståelse for det konkrete innholdet i begrepet.

§ 2 l

Generelt mener vi at forskriften bør gjennomgå en språkvask. Det benyttes ulike begreper om hverandre (for eksempel ting, gjenstand, kulturgjenstand, materiale etc.), og når vi kommer til 2 l er begrepsbruken lite konsistent i forhold til de begrepene som nyttes i kulturminneloven med forskrift.

Vi foreslår ny tekst: *Resultater av arkeologiske arbeider, herunder utgravninger og registreringer, både lovlige og ulovlige, jf. lov av 9. juni 1978 nr 50 om kulturminner §§ 4 og 14, jf. § 12 om eiendomsretten til løse kulturminner.*

Kap II i kulturminneloven omhandler automatisk fredete kulturminner eller "faste kulturminner". I forvaltningen praktiseres dette slik at kulturminner først er "løse" når de er gravd ut (lovlig eller ulovlig). Det virker litt underlig å skulle ha et utførselsforbud for "faste kulturminner" (står både i lovteksten og forskriften) da disse er beskyttet i loven ved forbudet mot inngrep i

automatisk fredete kulturminner jf. kml. §3. Det er mulig å ta med seg eksempelvis en bautastein, men da er også forbudet mot inngrep overtrådt. Et eventuelt gjenstandsmateriale, prøver av ymse slag og dokumentasjonsmateriale derimot er fysisk mulig å ta med seg ut av landet. Det er denne type materiale, som omtales i kml. kap. III, som vel bør omfattes av utførselsforbudet.

§ 6

Se kommentaren under 2b. Norsk Sjøfartsmuseum er foreslått som saksbehandler i saker som omhandler maritimt materiale. Maritimt materiale er et lite entydig begrep. Dette bør tydeliggjøres, enten i forskriften eller i retningslinjer/rundskriv som utfyller forskriften.

Annet

Religiøst materiale (uavhengig av trosretning) er ikke omtalt spesifikt. Det er et spørsmål om ikke forskriften bør ha et eget punkt om dette.

Det foreslås i dokumentet en ansvarsdeling mellom institusjonene samt at forskriften bør inneholde et klarere pålegg om samråd mellom vedtaksinstitusjonene. Vi foreslår at § 3 om samarbeidsplikten i ansvarsforskriften til kulturminneloven tas som utgangspunkt for dette.

I vedlegg 4 er det en oversikt over hvilke mynter det skal søkes om utførselstillatelse for. Det er også foreslått at mynter eldre enn 1537 omfattes av et utførselsforbud. For mynter er det satt en aldersgrense på statlig eiendomsrett til mynter eldre enn 1650, jf. kml § 13. Flere ulike aldersgrenser på ett og samme materiale kan forvirre. Ulike aldersgrenser bør derfor begrunnes tydelig i retningslinjer eller lignende.

Vi minner om at fornminneloven av 1951 ble erstattet med *kulturminneloven* i 1978. Teksten i vedlegg 4 bør rettes i henhold til dette.

I mandatet til arbeidsgruppen er ikke ressursituasjonen berørt. Vi ville forventet at spørsmålet ble kommentert av arbeidsgruppen. Hvor mange utførselssaker det dreier seg om per år, er ukjent for oss, men vi antar at saksmengden kan bli stor, både som et resultat av økt oppmerksomhet på temaet og som resultat av forskriften. Det må settes av ressurser til saksbehandling ved de angjeldende institusjonene og hos tollvesenet. I tillegg er det behov for informasjon om bestemmelsene som folk flest ikke har kjennskap til. Det kan lett oppstå en situasjon der folk gjør seg til lovovertredere grunnet mangelfull kunnskap.

Vennlig hilsen

Nils Marstein

Anne-Judith Munthe-Kaas